

მწყემსი

142

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსბან კეთილმან სული თვისი დაჰსდგის ცხოვართათვის. იოან. 10—11.
 მკოვე ცხოვარი ჩემი წაწყმედული. მსრეთ იყოს სიხარული ცთა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. ლუკ. 15—4.
 მოვედით ჩემდა ყოველნი მამუშრალნი და ტვირთ-მიძიმენი და მე განგისვენოთ თქვენ. მათ. 11—28.

№ 22 1883 — 1905 30 ნოემბერი

1883—1906 წ.

საუბარი მკითხველთან მე-23 წლის დამდეგს.

ღვთის შეწევნით და ჩვენი საზოგადოების თავგრძობით, ამა წლის ოქტომბრის თვიდან, გადავქმით მე-23 წელში, რაც ჩვენი ორგანო „მწყემსი“ რსებობს და 22 წელში — რაც რუსული „Пастырь“-ი გამოიცემა. უნდა გამოსცადოს ყოველმა კაცმა თავის თავზე ყველა ის აუტანელი ტანჯვა-წვალება და შრომა, აგრეთვე ის სიცოცხლის მომშხამველი და გულის დამადონებელი დაბრკოლებანი, რომელიც ორღანოს გამომცემს ხვდება ჩვენში, რომ ღირსეულად დააფასოს კაცის შრომა სალიტერატურო ასპარეზზე. დიად, ზოგიერთებს, რომელნიც შორიდან უყურებენ ორღანოს გამოცემას, საადვილო საქმედ მიაჩნია მისი მუშაობა, მაგრამ დაახლოვებით, რომ შეიტყობენ და გაიცნობენ იმ ეკლიან გზას, რომელიც ყველა მუშაკს ხვდება ამ

სარბიელზე, შემდეგ სულ სხვას ფიქრობენ. ვერაფერ დააჯერებს ხარბთა და მოშურნე პირთა, რომ გაზეთი მათ გამომცემელთ ნივთიერად დიდ შემოსავალს არ აძლევდეს, მაგრამ წარმოიდგინეთ, რომ რუსეთის სახელმწიფოში არც ერთს ჟურნალ-გაზეთს უსუბსიდიოთ არ შეუძლია არსებობა მარტოოდენ ჟურნალ-გაზეთზე ხელის მოსაწერ ფულების შემოსავლით, რომ განცხადებების ბეჭდვისაგან არ შემოდიოდესთ ფულები. აი ამ განცხადებათა ფულები ყველა ჟურნალ-გაზეთს უდგამს სულს და, ხარჯს გარდა, მათ გამომცემთაც ნივთიერად შეძლებას აძლევს. რუსეთში მრავალი რეტროგრადული გამოცემანი არსებობენ, მაგრამ მათ საიდუმლოდ ეძლევათ სუბსილია. „სვეტ“-ი და მისთანა გაზეთები საიდუმლოდ იღებენ სუბსილიას. რუსულ ჟურნალ-გაზეთებიდან უნდა გამოვრიცხოთ ქართული ჟურნალ-გაზეთები, რომელთა შემოსავალი განცხადების ბეჭდვისაგან ძლიერ მცირე არის.

განსაკუთრებითი ყურადღება უნდა მიაქციოს კაცმა ჩვენი ხალხის გონებით განვითარებას და კითხვის ხალხის დაჩლუნგებას. ქართველი საზოგადოება მილიონ ნახევარზე ნაკლები არ არის. ომიანობის და ხალხის მოძრაობის წყალობით ჩვენი საერო წოდების ჟურნალ-გაზეთების მკითხველები თითქმის ათი ათასამდე ავიდა და ბევრი რომ ჩავადგოთ 15 ათას არ აღემატებიან. განა ერთ მილიონ ხალხში 15,000 მეტი მკითხველი არ უნდა ყავდეს თითო გაზეთს? ამბობენ ჩვენი საზოგადოება შეგნებულაო. ეს არის შეგნებული საზოგადოება? ერის კაცობაში კიდევ არის, ცოტა მაინც ჟურნალ-გაზეთების მკითხველები, მაგრამ ჩვენს სამღვდლოებაში ყველა წოდებაზე ნაკლებათ იპოვიოთ მკითხველებს. მღვდელი ყველა წოდებაზე მაღლა უნდა იდგეს გონების განვითარებით, მაგრამ, სამწუხაროდ, დღეს იგი ბევრ სამწყსოს გონებით უკან ჩამორჩა. წარმოიდგინეთ მუშებმა, მოსამსახურებმა შეიგნეს თავიანთი საკუთარ ორგანოს დაარსების საჭიროება. ჩვენმა სამღვდლოებამ აღძრა კითხვა საკუთარის ორღანოს დაარსებაზე, მაგრამ დღემდის კიდევ ვერა მოუხერხებიათრა.

ძალით მიაჩნეს ხელში ჩვენს სამღვდლოებას, ვითომც ოფიციალური ორგანო, რომელშიაც ჩვენი სამღვდლოების ლანძღვა-გინების მეტი არა არის-რა, მაგრამ მან მოთმინებით აიტანა ყოველივე ლანძღვა-გინება!.. ყველას გასაკვირველად ზოგიერთი ბლალოჩინები ძალით აწერიებდნენ მღვდლებს ამ ორგანოს რუსულ ენაზე დაბეჭდილს, როცა ბევრ მღვდელს სრულებით რუსული კითხვა არ შეეძლო. ერთად-ერთ ქართულ ჟურნალს, რომელიც სამღვდლოებას სურდა გამოეწერა, ზოგიერთი ბლალოჩინები უშლიდნენ მის კითხვას. რისთვის? მისთვის, რომ არავის წაეკითხა თუ ამ ბლალოჩინზე რაიმე არა მათი სასიამოვნო ეწერა !.. მაგრამ დანარჩენი სამღვდლოება, დღიდგან ორგანოს დაარსებისა ჩვენ ყოველთვის გვიწევდა და გვიწევს სრულს თანაგრძნობას. რედაქცია სხვათა ხელის-მომწერთა და თანამგრძნობელთა შორის გულითად მადლობას უძღვნის მამა დ. სირბილაძის, მ. სხირტლაძის, მათე გორდენიანის, სერაფიონ ფანჯავიძის, დეკ. გიორგობიანის, დეკ. ლ. ჭიბაშვილს, იასონ აბესაძის, დეკ. აბ. ტყემალაძის, დეკ. ერ. ვეფხაძის, დეკანოზ სიმონ ბეგიევის, ტრ. ჯოხტაბერიძის და იოსებ წე-

რეთლის ეკლესიების წინამძღვართა, რომელნიც თავიანთ ბლაოჩინებთან ერთად ნამდვილ ძმურ თანაგრძნობას გვიწევდნენ გაზეთის დაარსების დროიდან.

თუ სამღვდლოებისაგან აღრჩეულმა კომიტეტმა კიდევ ვერ შესძლო და ვერ მოახერხა გარდაქმნა ჩვენი ორგანოსი საზოგადო სამღვდლოების ორგანოდ, ვთხოვ ყველას დაგვეხმარონ და მეტი თანაგრძნობა აღმოგვიჩინონ, რომ გაგვიადვილდეს ზიდვა ამ მიმე და მომალავი ტვირთისა. მორჩილად ვსთხოვთ ყველას რაც შეიძლება გაავრცელონ კითხვა ამ ერთად-ერთი საერო და სასულიერო ორგანოსი ჩვენს ხალხში და მით ხელი შეუწყონ კეთილი თესლის თესვას ქრისტეს ყანაში.

თუ ოდესმე იყო საჭირო საერო და სასულიერო ორგანოთა არსებობა დღეს ეს საჭიროება ერთი ათად მეტია. თუმცა „მწყემსი“ ჩვენი საკუთარი ორგანოა, მაგრამ იგი ყოველთვის ემსახურებოდ საზოგადო ინტერესებს და საქმეს. ჩვენი საკუთარი იყო მხოლოდ ხარჯი და მომალავი შრომა...

ჯერეთ კიდევ სემინარიაში მყოფობის დროს ათმა ჩინებულმა ექიმებმა გარდაგვიწყვიტეს ამ წუთისოფლის გამოთხოვება ავადმყოფობის-გამო. ღმერთს შევევედრეთ მონიჭებია ჩემთვის სიცოცხლე სამოც წლამდე და აღთქმას ვსდებდი ეს დრო მომეხმარა ღვთისა და კაცის სამსახუროდ. ჩემი სურვილი აღსრულდა. ეს იყო უმთავრესად მიზეზი, რომ ოცდაათ ამხანაგებში კურსის დასრულების შემდეგ სასულიერო წოდება აღვირჩიე, როცა უმეტეს ნაწილს იმ დროის ჩემთან ნასწავლ სემინარიელებს მღვდლოც მსახურება საჩოთიროდაც მიაჩნდათ. როცა ექიმებრჩევით შინ წამოვედი არავის არ ეგონა ჩემი უკდაბრუნება. დავბრუნდი თუ არა უკანვე, მორჩენილ ჩემს ექიმებს გამოვეცხადე და მადლობა შევსწირე იმ შრომისთვის რაც მათ ჩემზე გასწიეს. საექიმო სამართველოს უფროსი კავკასიაში პეტრე ი. სობოლშვიკოვი ღ მთავარი ექიმი-დოსტაქარი მინკევიჩი გაკვირდნენ და მითხრეს: შენ მოგარჩინა ბუნებამ და არა ჩვენმა წამლობამო. ამ ხნის განმავლობაში შეძლებისა და გვარად ვემსახურებოდი ღმერთსა და ხალხს. როგორი იყო ჩვენი სამსახური ამას თვით საზოგადოება დაათვასებს, მაგრამ დღეს კი არ, არამედ შემდეგ. თუ გინდათ, რომ სურათი კარვად დაინახოთ შორს უნდა დაუდგეთ. ახლოს სურათი

კარგად არა სჩანს. ესეა კაცის სამსახურის დაფასებაც. შემდეგი თაობა არ დატოვებს კაცის სამსახურს დაუფასებლად. მთვეველი ხშირად ვერ ესწრება თავის დათვისილის ნაყოფს.

ჩვენ დიდი ხნის ცხოვრების გამოცდილებამ დაგვარწმუნა, რომ კაცი თუ რწმენით, გულით და სიყვარულობით მოკიდებს საქმეს ხელს, რა საძინელო საქმეც უნდა იყოს იგი, უთუოდ შეასრულებს. ჩვენი ორგანო იარსებებს ვიდრემდის ცოცხალი ვიქნებით, მაგრამ დიდათ სამწუხარო იქნება იმ დროს, როცა პრესსას სანატრელი დრო უდგება, იმ დროს როცა სამღვდელოებისათვის ასე საჭიროა თავისი საკუთარი ორგანო, რომელიც დიდ სამსახურს გაუწევს, როგორც მწყემსთა ისე სამწყსოთა, ერთადერთი ქართული ორგანო გამოვლილი ამდენი უბედური დროისა ჭ ტანჯვა-წვალებისა მოისპოს ჩემთან ერთად. ნუ თუ სირცხვილი არ იქნება ჩვენი სამღვდელოებისათვის საკუთარ ორგანოს უქონლობა იმ დროს როცა მოსამსახურენიც შეკავშირდენ და თავის საკუთარი ორგანოს დაარსებას მაცადინებენ. ნუ თუ მთელს საქართველოში, სადაც ათას ხუთასი მღვდლები არიან, თუ ყველა არა, ასი კაცი ვერ შეიკრიბება და ვერ ითავებს ორგანოს დაარსებას და მის წინ წაძლოლას? ნუ თუ სამღვდელოება კავშირს ვერ შეკრავს და; თუ ყველა ჩინებულები არა მცირედ რჩეულნი მაინც, ერთ სულად და ერთგულად ვერ იმოქმედებენ სასარგებლოდ მწყემსთა და სამწყსოთათვის ორგანოთი, პრესით?..

ყველანი აღტაცებულნი არიან ახალი დროის დადგომით. ბევრს ჰგონია, რომ ამ ახალ დროში საჭირო ჩვენთვის აღარა იყოს-რა. მაგრამ ესეთი ბიჭრი და აზრი თავის მოტყუება იქნება. ჩვენ, სამღვდელოებას დიდი დაფიქრება გვმართებს!..

ღმერთმან ინებოს, რომ დადგეს ახალი დრო ერთობისა, ძმობისა და თავისუფლებისა. მაგრამ ნუ დაივიწყებთ იმასაც, რომ სახელმწიფოები, როგორც კაცი, იბადებიან, იზრდებიან, მაგრდებიან, ბოლოს ბერდებიან და კვდებიან. ქვეყანაზე ჩვენ ბევრი შესანიშნავი სახელმწიფონი გვახსოვს, რომელნიც დიდათ სახელგანთქმულნი იყვნენ სივრცითა, მამაცობითა, სიმდიდრითა და მეცნიერობითა. ვის არ გვახსოვს შესანიშნავი თავის დროზე ბაბილონის სამეფო, სპარსეთისა, ასურეთისა, ეგვიპტისა და რომისა. რა დარჩა ამ შესანიშნავ სახელმწიფოთაგან?

ერთად მხოლოდ მოგონება და რამდენიმე ნაშთები და კედლის ნანგრევები...

დღეა-მიწაზედ ერთად-ერთი სახელმწიფო არის ჩინეთისა, რომელიც ყველა სახელმწიფოებზე მეტი ხანი არსებობს შეურყეველად. რა იყო მიზეზი ამ დიდებულ სახელმწიფოთა მოსპობისა? გაბედვით შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ მიზეზი ამ დიდებულ სახელმწიფოთა მოსპობისა იყო ზნეობით განხრწნილება მთელი ხალხისა, ზნეობით დაცემა მათი, ერთი-ერთმანეთის დაუჯერებლობა, ფარისევლობა, გარყვნილობა, მატყუარობა, უმართლოება, ცრუობა და სხვა მრავალი უკეთურების გავრცელება ხალხში. ურწმუნოება, უღვთოება და ზნეობრივი ვახრწნილობა,—აი სახელმწიფოების ქვეყნის პირიდან აღგავების მიზეზები. თუ ყველა ესეები ჩვენში არ არსებობენ იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ახალი ხანა იწყება, ჩვენი სახელმწიფოს ისტორია არ თავდება. თუ ჩვენს სახელმწიფოში ზემოთ ჩამოთვლილი უზნეობანი არსებობენ ჭ ხალხის მოძრაობის მიზეზებიც ისინი არიან, ძლიერ დასაფიქრებელი დრო დგება ყველასათვის. ყველა მოსპობილ სახელმწიფოებში ურწმუნოება უმაღლეს წერტილამდე აღვიდა, დაივიწყეს შემქნელი და მის ქმნილებას აღიარებდენ ღმერთებად! არის დღეს ხალხში ურწმუნოების ნიშნები და უზნეობისა? მიგება თქვენთვის მომინდვია, მკითხველო.

განიღვიძეთ მამანო, ძმანო, დანო და სულიერნო შეილნო! მოახლოვდა დრო ზოგთათვის თავზარ დამცემი, ზოგთათვის საბედნიერო და სანატრელი. მოახლოვდა დრო, რომლის არა შესწრებას ერთნი ღმერთს ევედრებიან, მეორენი-კი დიდათ ხარობენ რომ შეესწრენ. დგება დრო, რომელიც ერთს მიაჩნია მეორე მოსვლის ნიშნად და მეორეს დროთ ნეტარებისა თავისუფლებისა და ერთობისად. ნუ თუ ჩვენ მწყემსთა არ უნდა განვიღვიძოთ ამისთანა დროს, ნუ თუ როცა ჩვენ სამწყსოს ესმი სუცხო მოძღვართაგან ათასნაირი ქადაგება, ჩვენ გავჩუმდეთ, არ დავმწყსოთ იგინი ქრისტეს მცნებისამებრ?..

რედ. დ. დამბაშიძე.

P. S. მონაწილეთ სთხოვს რედაქცია ყველას ვისაც ჯერეთ კიდეც არ შემოუტანია „მწყემსი“-ს ხელმისაწერი ფულები ამა წლისა, დაუჩქარონ გამოგზავნას აგრეთვე ვსთხოვ იმ ბლადოჩინებსაც, რომელთაც წარსული წლების ფულები კიდეც არ წარმოუდგენიათ გამოგზავნას.

ქრისტე—კანონდებელი.

(ფრანგულიდან*)

მეორე სჯულში სწერია: „შეიყვარე უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა, ყოვლითა სულითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა“ (6. 5.) ხელ. ლევიტელთა წიგნში — „შეიყვარე მოყვასი შენი ვითარცა თავი თვისი (19, 18) სარწმუნოებრივ საკითხებში დიდად დახელოვნებულ-განვითარებულმა იუდეელებმა, შეაერთეს ეს ორი ადგილი მოსეს წიგნთა. ერთხელ ქრისტემ ჰკითხა სჯულმცნიერს: «რა უფრო საჭიროა სჯულში?» სჯულმცნიერმა პასუხათ მოიყვანა ზემოთ ამოწერილი ორი ტექსტი (ლუკ. 10, 25—28). მაცხოვარმა მოიწონა მეცნიერის-მიერ სჯულის უმთავრესი ჰაზრის ამგვარი განმარტება, მხოლოდ დაუმატა მას ორი ახალი აზრი. სახელდობრ მან სთქვა, რომ მეორე მცნება თანაბარი და მსგავსია პირველისა და — რომ ამ ორ მცნებაზე დამყარებულია მთელი სჯული. ესევე აზრი რამოდენიმეჯერ განიმეორეს მოციქულებმა. განვმარტოთ მაცხოვრის ეს ორი აზრი უფრო ვრცლად დალაგებით. მეორე მცნება ჰგავს პირველსა და არის მხოლოდ მისი განვითარება — გაგრძელება. «შეიყვარე ღმერთი შენი», რომელი ღმერთი? მამა ყოველთა კაცთა. რას შეიცავს ღვთისადმი სიყვარული? მისი ნების აღსრულება. რა ნებას მას? მის-მიერ ქმნილ ადამიანთა სიკეთე და ბედნიერება. აქედან კი ერთად-ერთი დასკვნა გამოდის: სახელდობ, ვისაც ღმერთი უყვარს, ის უნდა იღვწოდეს საზოგადო სიკეთისათვის; სიყვარული მოყვასისადმი არის პირდაპირი გაგრძელება ზეციურ მამისადმი სიყვარულისა, ამიტომ იესოც ხშირათ აცხადებს, რომ ყოველივე მოქმედება ღვთის პატივისცემისა და სამსახურისა, თუ მას თან არ ახლავს და არ ამშვენებს მოყვასისადმი სიყვარული, — არის უმნიშვნელო და უშინაარსო სამსახური.

თანახმათ მაცხოვრის მეორე აზრისა, რომლითაც მან განმარტა სჯულმცნიერის შეხედულება, ამ ორკაც მეცნიერებაში — სიყვარულისა ღვთისა და მოყვასისადმი მოთავსებულია ყველა მოვალეობანი. თუმცა მორალისტ მეცნიერნი მოვალეობათ ბევრ სხვადასხვა კლასებათ (ჯგუფებათ) ჰყოფენ. მაგრამ

უფრო სწორა და მართალი იქნება, რომ ესენი (მოვალეობანი) ვაყოთ სამ ჯგუფათ. მოვაქციოთ პირველ ჯგუფში ღმერთსა, მეორეში — სამართლიანობა და მესამეში კეთილგანწყობილება, მაგრამ აქ ჩამოთვლილ მოვალეობათა სამივე ჯგუფი შეადგენს უმთავრეს შინაარს ქრისტიანული სიყვარულისას, რადგან შემოქმედის ნებაც მასში მდგომარეობს, რომ მის-მიერ ქმნილი ადამიანები შეადგენდნენ ისეთ ბედნიერ — სულიერ არსებათა საზოგადოებას, რომლის თვითველი წევრი იღვწოდეს სხვათა სიკეთისათვის. უზენაესი კანონის ამგვარი გადმოთარგმნებისაგან კი გამოდინარეობენ: 1) მოვალეობანი ღმერთისა; ღმერთს ნებას, რომ ძენი მისი ანხორციელებდნენ სულიერი ბუნების მოთხოვნილებათ და მით შეადგენდნენ სულიერ არსებათა საზოგადოებას და არა ცხოველთა გროვას. 2) მოვალეობანი სამართლიანობისა; თვითველი წევრი, საზოგადოებისა ვალდებულია ისეთივე პატივით მოეპყრას მოყვასის პიროვნებას — როგორც თავისს საკუთარს. 3) მოვალეობანი კეთილგანწყობილებისა; არ კმარა მართლ ის, რომ იცნო და შეიგნო მოყვასის უფლებანი, საჭიროა გატაცებით იზრუნო მისი სიკეთისათვის თანახმათ შემოქმედის ნებისა. ღმერთსა, სამართლიანობა და კეთილ განწყობილება — აი სამი სხივი რომელიც გამოსჭვივის ქრისტიანული სიყვარულის ნათლისაგან და ცხოველ-ყოფელის ძალით ეფინება კაცობრიობის ცხოვრებას. ეხლა შევაჩეროთ ჩვენი ყურადღება მასზედ, თუ რა უნდა გაკეთებულიყო ზემოთ მოხსენებულის სამის საგნის მხრით სახარების მოვლინების დროს და რა გაკეთდა მისი (სახარების) გავლენით და მოქმედებით. საგანი ძლიერ რთული და ფართოა; ვიკმაროთ ამჟამათ ძველ დროის ცხოვრებიდან ამოღებული სამი საზოგადოებრივი მოვლენით განმარტება აღნიშნული საგნისა. რა საფეხურზედ იდგა და რა მდგომარეობაში იყო ძველ დროში ადამიანის ღმერთსა და რა იმოქმედა ამ მხრით სახარებამ — ამის დასასურათებლათ ავიღოთ «გლადიატორთა ბრძოლა», რადგან თავისს მსგავს ადამიანთა ტანჯვა-წვალების, სისხლის ღვრისა და სიკვდილის უბრალო გასართობათ გადაქცევა არის უუსაშინელები, გესლით და შხამით გაყენილი და ცინვა ადამიანის ღმერთისა. მეორე მაგალითათ ავიღოთ მონობა, რომელიც არის ძირითადი უარის ყოფა სამართლიანობისა. რაიცა შეეხება

*) იხ. „მწიგნოსი“ № 21, 1905 წ.

კეთილგანწყობილების მოვალეობას, ამისათვის საკმაოა აღნიშნოთ ის გულგრილობა, რომელსაც იჩენდა ქრისტეს დროინდელი წარმართთა საზოგადოება გაჭირვებულთა შესახებ. განვიხილოთ ეს სამი მაგალითი; დაიწყეთ უკანასკნელიდან.

ადამიანი ბუნებრივად კეთილი და გულმტკიც-ნეულია, და არასოდეს არ ჰქრება მასში სრულიად ეს ბუნებითი სიკეთე და თანაგრძნობა. ჟანეაკ რუსო ჭეშმარიტ ფაქტს აღნიშნავს, თუმცა კი ჩვეულებრივის გაზვიადებით და გარდამეტებით, როცა ამბობს: „ხშირათ მგზავრთა მძარცველი ავაზაკიც კი ჭფარავს (მოსავს) ლატაკთა სიტიტველეს და მხეცივით გაშმაგებული მკვლელი დახმარების ხელს უწვდის გულწასულს და შეწუხებულს ადამიანს“. დიად, ყოველთვის და ყოველგან მოიპოვებოდნენ კეთილი გულის ადამიანები, კეთდებოდა სამოწყალო საქმე, არსებობდნენ საქველმოქმედო დაწესებულებანი, მაგრამ ქრისტიანული ქველმოქმედების უპირატესობა ძველის დროის ქველმოქმედებასთან შედარებით აშკარა და უცილობელია. მრავალ დამამტკიცებელ საბუთთა და მოწმობათაგან ჩვენ მოვიყვანთ ამ აზრის დასამტკიცებლათ მხოლოდ ერთს, რომელიც ამოღებულია იულიანე განდგომლის თხზულებათაგან, სადაც სხვათა შორის აი რა სიტყვებს ვპოულობთ: «ვეფიქრობ, რომ ჩვენი ქურუმების სრულმა უყურადღებობამ და ურწმუნობამ საწყლებსა და ღარიბებზედ გამოიწვია უსჯულო გალილეველები საქველმოქმედო ასპარეზზედ. უსჯულოთა სწავლის (აგრე უწოდებს ეგ მეფე ქრისტიანებს) გავრცელებას ღ ფეხის გადმას ხელი შეუწყო მათმა (ქრისტიანთა) უცხოთა მფარველობამ და შეწევამ, სიცვალეულთა დასაფლავებაზე ზრუნვამ და ცხოვრების გარეგანმა სიწმინდემ. ჩემის აზრით აუცილებლათ საჭიროა ვასრულებდეთ თვითეულ სათნოებათაგანს. სირცხვილი იქნებოდა, რომ, მაშინ, როცა უსჯულო (გალილეველები არჩენენ არა მარტო თავიანთ საწყლებსა და ღარიბებს, არამედ—ჩვენსაც კი, იმ დროს ჩვენ გულხელდაკრეფილი და დოინჯ ქემოყრილი ვისმენდეთ გაჭირვებულთა კვნესა-გოვებას... დაასწავლე ჰელინებს რომ ხელი შეუწყოს საქველმოქმედო საქმეებს“.

რადა იქნება ამაზე უფრო დამარწმუნებელი, სახარების დაუძინებელი მტერიც კი აშკარათ აღვირებს და მოწმობს ქრისტიანული ქველმოქმედების

უპირატესობა—უმალღესობას. ყოველ გვარ სარწმუნოებრივ—ხნეობრივ სწავლა გეგმაში მოიპოვებინ მცნება-ბრძანებანი შესახებ ქველმოქმედების და, საზოგადო, კეთილ-განწყობილებისა, მაგრამ ქრისტიანობას ამ მხრით განსაკუთრებული ძალა აქვს, რომლის წყარო არის სახარება და მაცხოვრის პიროვნება. რას მოითხოვს ჩვენგან მაცხოვარი ნაცვლად იმ განწირულებისა, რომელიც სიკვდილით აღიბეჭდა და აღდგომით დაგვირგვინდა? ამისი პასუხი უნდა ვეძიოთ სახარების იმ გვერდზე, სადაც მაცხოვარი ასურათხატებს მომავალ განსჯა-განკითხვას. უფალი იტყვის: „თუ თქვენ მიაწოდეთ საზრდო მშვიერთა, შემოსეთ შიშველი ინახულეთ ავადმყოფობასა და საპყრობილეს შინა მყოფნი—ყოველივე ეს ჩემთვის გიმოქმედიან“ (მათ. 25). აი წყარო ქრისტიანული სწავლის განსაკუთრებული მოქმედებისა მოწყალებისა განსავითარებლად; უზომო და აურაცხელი იყო ზემოთ მოყვანილი სიტყვების მნიშვნელობა და გავლენა. ჩვენს წიგნთსაცავებში სხვადასხვა წიგნთა ურიცხვი ტომი და გვერდი მოიპოვება, მაგრამ არც ერთი მათგანი არ არის საწყალთა, ტვირთ-მძიმეთა და მაშვრალთა კრემლებით მორწყული იგრე—როგორც ის გვერდი სახარებისა, რომელიც ჩვენ ზევით მოვიხსენეთ. ერთის სიტყვით ქრისტიანობის გავლენა-მოქმედება გულმტკიცენეულობისა თანაგრძნობის განვითარება-აღორძინებაზედ იმდენათ აშკარა და უცილობელია, რომ საჭიროა არა ერთხელათ ამ საგანზე დიდხანს შეჩერება. ქრისტიანობას პირიქით უსაყვედურებდნენ ზოგიერთნი გულქვა მეცნიერნი გარდამეტებულ გულკეთილობას და თანაგრძნობას და ამ საყვედურს ასაბუთებდნენ იმ აზრით, რომ მოდგმის გასაუმჯობესებლად საჭიროა სუსტთა და მახინჯთა მიტოვება სრულიად სიკვდილის ანაბარად და ამ საშუალებით მოსპობა მათი.

ქველმოქმედების საქმის განხილვა აწმყოსა და წარსულში ნათლად გვაჩვენებს რომ თუმცა ადამიანთა იმ დიდებულ და შარავანდდით მოსილ რაზმს, რომელსაც სულიერ მოთხოვნილებათ გარდაქცევია მოწყალების ქმნა, არა ერთი კეთილი გულის ადამიანი ამშვენებს, რომელსაც სახარების გავლენის ქვეშ არ გაუვლია, მაგრამ ამ რაზმის უმთავრეს ძალას, მისს სულსა და გულს ომის მეზაირახტრებს შეადგენენ ისევ ქრისტიანული სარწმუნოების აღმ-

არბელნი. ქრისტიანობის გავლენა ქველმოქმედების საფართოება-განვითარებაზე იმდენად დიდია რომ ედეს ის (ქველმოქმედება) ჩვეულების ხასიათს ღესულობს და რამოდენიმედ კანონებში გადადის. ასე რომ ამ უკანასკნელის გარემოების მხრით ქველმოქმედებას გაფართოება და ზრდა საშიშიც არის, რადგან ქველმოქმედების საქმეები ყოველთვის უნდა კუთვნოდნენ ადამიანის თავისუფალ მოქმედებათა დარგს და არა ძალდატანებით. კანონი სიყვარულისა არის დასაბამი ყოველივე სიქველისა და სიკეთისა; მაგრამ ქველმოქმედების დაკანონება წარმოდგენს სახელმწიფოსათვის იმ უხერხულობას, რომ იძულებს მას თავის მოქმედებაში გარდახდეს და ადავიდეს სამართლიანობის საზღვრებს. სამართლიანობის გამო გადავიდეთ ჩვენი გამოკვლევების მეორე ავანზე სახელდობრ მონობაზე.

(შემდეგი იქნება)

ცარიელი სული.

მღვდლის პეტროვის თხზულებიდან.

საზღვარ გარეთ უკანასკნელ წლებში შეასრულეს თელი დარგი საშიშარი, უაზრო და მხეცური მოქმედება: ხან ერთი, ხან მეორე ბოროტ-მოქმედი, უმეტეს ნაწილათ ახალ-თაობისა, ისროდა ლურსმეით გატენილ სახეთქ ყუმბარას სასამართლოებში, ადაც მშვიდათ და წყნარათ ისჯებოდა საქმეები, ხან უკან მისდევდა ხანჯლებით მართველებს და სინისტრებს, ხან ერთბაშათ როგორც მოკლეს აესტრიის დედოფალი ან და მსწრაფლად უსპობდნენ იცოცხლეს როგორც ეს დამართეს იტალიის კოზოლს.

—რა დანაშაულობა მიუძღოდა შენს წინაშე შენგან მოკლულებს?

არაფერი.

—იცნობდით პირადად მათ?

—არა.

მაშ რისთვის მოუსპეთ სიცოცხლე? რა მიზანი ჰქონდათ მხედველობაში?

აღმოჩნდა, რომ მკვლელს, კერძოთ არავითარი ანგარიში არ ჰქონდა მოკლულთან, მხოლოდ იგი იყო გაბოროტებული ყოველთადმი და ყოველ გვარი

წეს-წყობილებისადმი. მას სურდა მოესპო ერთბაშად ყოველივე წეს-წყობილება და მისი გული როგორც გატენილი ყუმბარა მზად იყო ყოველივე განადგურება. რა იქნება შემდეგ ის არ დაეძებს მას. ავიწყდება ცხოვრების პროგრეს წინმსვლელობის ნაბიჯით ნელ-ნელა მომავალს ებლაუქება და წასულს ზიზღით იხსენიებს, მას ავიწყდება, რომ პროგრესი თხოულობს დროს, შეერთებულ კოპერატიულ ძალას. ცხადია მისთვის, რომ ახლანდელი ცხოვრების წეს-წყობილება დიდათ დაუჯდა ეროვნებას, ბევრათ გაუსწრო მან წინ წარსულ საუკუნოების მდგომარეობას, ამისათვის დღევანდელ ხალხს კიდევაც შეუძლია დაიკვებოს ბევრის მხრიდან წარსულის საუკუნოების ერის წინაშე: ჩვენ იმ ბურჟუაზიაში აღარა ვზივართ, როგორც თვალ ახვეული ნისლით დაბურული ატმოსფეროში ისხდნენ ჩვენი მოყვასნი.

იგი აღელვებული არის—სურს მოსპოს დედა-მიწაზედ ყოველივე და იქ—რაც უნდა იქნეს.

ერთს ნემეცს ხელოსანს—შენიდერს აქვს სურათი აღელვებული ანარხისტისა. მარჯვენა გვერდი-სურათისა წარმოადგენს დიდს მთას, ზედ აგებულია მშვენიერი ტაძარი; ტაძარში გამოჭრილი არის ვებერთელა სტატუები. გარეგანი მხარე ტაძრისა ნათლათ ამტკიცებს, რომ იქ სამი ათასი წლის წინათ მუშაობდა, სისხლს დვრიდა ერი და ნაშთი თვისი ხელოვნებისა ლასტოვეს კიდევ.

მეორე გვერდზედ დახატულია ტიტველა კაცი. მას თავზედ აქვს გაღვავებული ყუმბარა, მზათაა, სადაც არის იფეთქებს. იგი მიისწრაფის რამოდენიმე საუკუნის წინათ გამშვენებული ძველის ნაშთების მოსასპობათ. იმას არ აწუხებს არც ის, რომ სადაც არის ყუმბარა იფეთქებს და ისიც იქვე უნდა გააქროს მან, რომელმაც უნდა გაანადგუროს ხელით ნაკეთები ნაშთები.

იმის შეხედულობით ცხოვრება წარმოადგენს რალაც ხელთ-უქმნელ უსულო ორგანოს, სიცოცხლეც და ერთა მოძრაობაც უმნიშვნელო არის. იგი არის ტიტველი.

იგი გამსჭვალულია შურით, მტრობით, სიძულვილით ყველასადმი და უნდა მოსპოს ყოველივე ამგვარი გაშიშვლებული და გამხეცებული პირები გამოიწვევენ საზოგადოებაში სიბრალოლს. შეწყალებას და ზიზღს. დასჯა ამისთანა პირების. იქნება უნაყოფო, უნდა ავხსნათ პირობები, რომ

ებშიც ჰქმნიან ამგვარ არა სასურველ აღამიანებს და ვინმართ ზომები მათ გასასწორებლათ.

ქ. მოსკოვში ერთ კარგ ოჯახში მოკლეს დედაბერი, მკვლელი აღმოჩნდა მისი ძმისწული და მისი ნათლული ნიკო, თვრამეტი წლის ყმაწვილი, რომელსაც ეს უდანაშაულო მოხუცი ანაცვალებდა თავის სიცოცხლეს და ინახავდა თითო-ორიოლა გრომას.

მოკიდებს მანათიანს ხელს მოხუცი, ჩასდებს ყუთში და ღიმილით ეუბნება თავის თავს: აი ეს მანათიც ნიკოს ფულებს მიემატება. აი ესტუმრება ნიკო მოხუც მამიდას—ნათლიას. მოხუცმა არ იცის რით გაუმასპინძლდეს ძვირფას ნათლულს.

გაიქცა მოხუცი მოახლოეს დუქანში, მოიტანა ხელადით წითელი ღვინო და მასთან კარგი საუბრეც მიუტანა.—იცის ნიკომ, რომ მოხუცი ნათლია მისი სულით და გულით დანდობილი მასზედ. ხედავს ყმაწვილი რამოდენიმე წლის მოგროვილი ოქროს და ვერცხლის ფულები მამიდისაგან ინახება მისთვის. საუბედუროთ ნიკო არ უძღვნის მას არც სიყვარულს არც მადლობას. მას არ აქვს ერთი ბეწვა კაცური ეთიქიური გრძნობა. იგი მთლად დაუმორჩილებია გაუმადლარ მუცელს, ნაცვლად სულისა. ზნეობრივი გრძნობა თანდათან ჰქრება მასში და მუცელი კი ხმა-მალლა უძახის: „მომშივდა საქმელი მომეცია“.—უჟაღე ბებრის სიკვდილს, როდის იქნება მისი სიკვდილი?

მოვკლავ და გათავდა! რაც რამ აბადია წაფილებ და ვისიამოვნებ, დროებას ვატარებ. გადაწყვიტა კიდევაც განზრახვის ასრულება. ყმაწვილი იძულებს დიდ დანას. მოხუცი მიდის სავაჭროთ ბაზრისკენ. ყმაწვილი ეძებს მოხერხებულ დროს. მამიდას არა სახლში ყოფნის დროს ნიკო აღებს გარედგან სამზარეულოს, კარებთან იმალება ნათლიის ლოგინის უკან. შემოდის მოხუცი, ვერავის ამჩნევს. ყმაწვილი ელოდება მამიდას დაძინებას. მოხუცი მიეცემა ტკბილ და უდარდელს ძილს. ნიკო აპარებს ჩუმათ მოლესილ დანას ზურგიდან თავის ყოველ-წამში დაუვიწყარ და მოყვარულ მოხუცს. დანა უკანიდგან წინ მუცელში შესრიალდება და საბრალო მოხუცი სულს ნაბავს.

ყმაწვილი მივარდება ყუთს ტეხავს. ყუთში აღმოჩნდება მხოლოდ შვიდი მანეთი და ათი შაური.

აღმოჩნდა თურმე მოხუცი ფულებს კასაში ინახავდა ხოლმე.

როგორ უბრალოთ შეასრულა ყმაწვილმა ყველა ესეები, და როგორი საზიზღარი საქმე ჩაიდინა!..

მოვიდა სტუმრად, მოესიყვარულა ნათლიას და შემდეგ ნაცვლად სიყვარულისა სიცოცხლე მოუსპო.

ვითომც გზაში მიდიოდა, ბუზი გასრისა და გზას გაუდგა.

არც სიყვარული, არც სინდისი, არც სიბრალული, აი სრულიად ტიტველა და ცარიელი სული 18 წლის ყმაწვილისა.

(დასასრული შემდეგ ნომერში).

ორიოდე სიტყვა მამა ერმალოზ კანდელაკის უკუღმართობის შესახებ.

მ. ერმალოზ კანდელაკმა ყალბი ნომრით, ქურდულად ფოსტით გამომიგზავნა ერთი პატარა წიგნაკი, შედგენილი ზ გამოცემული მისგანვე ამ სათაურით: ჩვენგანური უკუღმართობა, შედგენილი და გამოცემული დეკ. ერმალოზ კანდელაკისგან. უძღვნი დეკ. დავით დაბაშიძის შეგობრებს და ერთ ნაწილს ამ წიგნისას ქართულ ზრესის წარმომადგენლებს. ქუთაისი. ი. კილაძის და ი. ხელაძის სტამბა 1905 წ.

როგორც წიგნაკის სათაურიდან სჩანს ეს წიგნაკი მ. კანდელაკს უძღვნია ჩვენი მეგობრებისათვის და ჩვენ რისთვის გამოგვიგზავნა—ვერ გავვიგო. რა საჭირო იყო მისი ქურდულად გამოგზავნა ფოსტით, ყალბი ნომრით, როდესაც მის გამოსავგზავნად საკმაო იყო ორი კაპეიკი! ნათქვამია, ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო. ყალბათ სხვის მაგიერათ ხელის მოწერას დაჩვეულია მ. ერ. კანდელაკი და ორი კაპეიკის გულისათვის აღარ მოერიდა სახიფათო საქმეს... ამ წიგნაკს ჩვენ სრულებით არ გავსცემდით პასუხს, რომ ჩვენთვის არ გამოგზავნა, მაგრამ აღბათ სურს მ. კანდელაკს პასუხი მიიღოს ჩვენგან და ჩვენც იძულებული ვართ პასუხი გავსცეთ. პასუხს ვაძლევთ მით ნამეტურ, რომ ჩვენი პასუხი ზოგიერთ პირების ბევრ უკუღმართობას გამოაჩენს და ცხადათ დაანახვებს საზოგადოებას ჩვენს უკუღმართს ბატონებს და მათ «ღვაწლს».

მ. ერმალოზ კანდელაკს დიდ გენიოსად მიაჩნია თავი და შურით შეპყრობილია, რომ სხვებსავე არ ეხერხება წერა. ხშირად გზავნის რელაქციებში რაღაცა ნაწერებს, მაგრამ არ უბეჭდავენ და ამისათვის გული მოსდის და ილანძღება! ამასთან მცირე-წლოვანებიც კი შეამჩნევენ მას ახირებულ დონკი-ხოტობას.

ორი წელიწადია სწორეთ რაც მ. კანდელაკი მაცადინობს ამ წიგნაკის დაბეჭდვას საერო ჟურნალ-გაზეთებში. მაგრამ უკან დაუბრუნეს და არ დაუბეჭდეს, ალბათ არ სურდათ კანდელაკის ღირსების დამცირება!.. ბოლოს როგორც იქნა ეღირსა წიგნაკად გამოცემას და, ეხლა მუხლ მოდრეკით, სთხოვს ჩემს მეგობრებს წაიკითხონ და შეიტყონ, თუ როგორი კაცი ვარ მე და როგორი მოღვაწე ბრძანდება მამა ერმალოზ კანდელაკი.

გადავიკითხეთ ამ „შესანიშნავ“ წიგნაკის ათი გვერდი და დავრწმუნდით, რომ მ. ერმალოზ კანდელაკი, როგორც ლაპარაკის დროს იცის ხოლმე, მხოლოდ ქაქანობს, ყვირის, იმუქრება, ილანძღება, ღობე-ყორეს ედება და რა უნდა სთქვას—ვერ ტყობილობთ. „ღამბაშიძეს რათ ირჩევენ ყოველთვის თავმჯდომარეთო, ტელეგრამები დავსწერე, ეპისკოპოსმა მოიწონა, სამღვდლოებამ მოიწონაო; ამ ტელეგრამებით სემინარია გვეხსნებოდა და გავკეთდებოდითო, მე ამ ტელეგრამებზე ყალბათ ხელი მოვაწერე და ეს ღამბაშიძემ გამოაშკარაო და სემინარიის საქმე დაიღუპაო, მე კარგად დავსწერე ტელეგრამა, მაგრამ ღამბაშიძეს შეეხარბა და არ მოიწონა, რადგან მისი დაწერილი არ იყოო“.

მიკვირს რომ ერმალოზ კანდელაკს არ რცხვენია რაღაცა უშინაარსო ტელეგრამებზე ლაპარაკი.*) მიკვირს, რომ ღღემდის კიდევ დასტირის მისთანა სემინარიის დახურვას, რომელიც დაგმობილია მთელს რუსეთში ყველა შეგნებული კაცისაგან და არც ერთ მათგანში შაგირდების ჭაჭანება აღარ არის! მ. ერმალოზ კანდელაკს სძინავს კიდევ და ვერ გაუგია, რომ ღღეს სულ სხვა სასწავლებლებს აარსებენ უვარგისი სემინარიების მაგიერ. რაიცა შეეხება იმას, რომ სინოდი ინახავდა ვითომც ამ სემი-

ნარიას თავის ხარჯით ეს სიცრუეა. თოთხმეტი ათასი მანეთი ჩვენი საეკლესიო ხაზინების ფულიც იხარჯებოდა. კანდელაკმა არ იცის, რომ მიზეზი ამ სემინარიის დახურვისა იყო სულ სხვა და არა ორისამი შეგირდებისაგან ჩადენილი დამნაშაობა. რომ კანდელაკისაგან შეთხზულ და მისგანვე ყალბად ჩემს მაგიერ ხელმოწერილი ტელეგრამებს არავითარი მნიშვნელობა არა ჰქონდა, როგორც პირველად ვამბობდი, მტკიცდება მით, რომ არავითარი პასუხის ღირსი არ გაუხდიათ სამღვდლოება. გვიკვირს, რომ მამა ერ. კანდელაკი საზოგადოების აურჩევლად ეჩრება სამღვდლოების კრების სხდომებს და მხოლოდ იმას მაცადინობს, რომ სამღვდლოების ფულების გაჩუქებით მოიგოს ხოლმე გული და მეგობრული კავშირი დაიკავოს ზოგიერთ მისგან სათაყვანო პირთან...

1904 წელში მ. ერმალოზ კანდელაკი შემოვიდა სამღვდლოების კრებაში, რომელიც იყო ქუთაისში და განაცხადა, რომ კნენა თავდგირიძეს ხუთასი მანეთი საჩუქარი უნდა დაუნიშნოს სამღვდლოებამო, რადგან იგი სასულიერო მთავრობამ სამსახურიდან დაითხოვაო. ამ დროს ხსენებული კნენა პეტერბურგში იყო მისი თანამდებობისაგან დათხოვნისაგამო. სამღვდლოების კრებამ დაადგინა 500 მ. მიცემა საჩუქრად თუ მართლა დაითხოვდნ მას. სინოდმა იგი არა თუ დაითხოვა, არამედ უკეთესი ადგილი მისცა. ამის შემდეგ ხუთასი მან. მიცემა საჩუქრად, ჩემის აზრით უჯერო იყო და საბჭოსაც აღარ მიუცია ეს 500 მანეთი. მეორე კრებაზე გაჩნდა კიდევ ერმალოზ კანდელაკი და დაუწყო ვედრება დებუტატებს უთუოდ მიეცათ მისთვის ეს 500 მანეთი. დებუტატებმაც ჩვეულებისამებრ არ მიხედეს იმას, რომ კნენა თავდგირიძისა არ თხოვილობდა საჩუქარს და დაუნიშნეს საწყალი მღვდლების ფულიებიდან 500 მ. და მისცეს კიდევ.

ერმალოზ კანდელაკი ყვირის: კნენა თავდგირიძისამ თავისი სიცოცხლე შესწირა სასწავლებელსო და იგი მან ააყვავაო. რაში მდგომარეობს სასწავლებლის აყვავება ამას არ განმარტებს მ. კანდელაკი, მაგრამ ის ხომ განმარტებას არ დაეძებს, მხოლოდ სთქვას და იმის დარდი არ აწუხებს მართალს ამბობს თუ ტყუილს!..

სამღვდლოებას სამი წლის განმავლობაში 15 ათასი მანეთი ჰქონდა შეგროვილი პანსიონის ასა-

*) ერმალოზ კანდელაკისაგან ყალბად ხელმოწერილი ტელეგრამების შესახებ ვრცელი ზასუხი იხილეთ „მწიკე-მისა“-ს მე-8 ნომერში მეორე გვერდიდან.

შენებლად. თუ პანსიონი არ აშენდებოდა ეს ფუ-
 ლები სამღვდლოებას უკან უნდა დაებრუნებია.
 უკანასკნელ კრებაზე სამღვდლოებამ გადასწყვიტა:
 ეს თუთხმეტი ათასი მანეთი უკანვე დაიბრუნოს.
 მაგრამ ამ ფულებიდან ქალების სასწავლებლის საბ-
 ჭოს რვა ათას მანეთამდე უკანონოდ დაუხარჯავს
 და დანარჩენი ფულებიდან 500 მანეთი კიდევ სა-
 ჩუქრად მისცეს კნენა თავდგირიძისას. ჩემის აზრით
 ეს თუთხმეტი ათასი მანეთი, ეხლანდელ დროში, სამ-
 ღვდლოებისათვის კარგი შემწეობა იყო, მაგრამ სად
 არის გამკითხავი? მე რა დავაშავე? არაფერი. კნენა
 ნინა თავდგირიძისას ჯამაგირათ წელიწადში ეძლეო-
 და დანიშნული 500 მ. ჩვენი ხარჯით იყო მოსამ-
 სახურე, სახლები, შეშა და განათება. თუმცა კან-
 დონით არ ერგებოდა, მაგრამ ხარჯსაც იღებდა.
 ყველა ესეები რომ იანგარიშოს კაცმა ცოტა ფულს
 არ შეადგენს. თუმცა მამა კანდელაკი იძახის, რომ
 სასწავლებელი აყვავდა და მისმა უმფროსმა ქალმა
 სიცოხლე შესწირაო, მაგრამ ეს ცარიელი სიტყვაა,
 რომ იტყვიან „უბრალონ“. ფულების ანგარიშის
 საქმე და სასწავლებლის მდგომარეობისა კი, ჩემის
 აზრით, არ არის აყვავებული. თუ მართლა აყვავე-
 ბულია შეიტყობს სამღვდლოება ცოტა ხანში!..

«საკვირველია, ღმერთმანი, ბრძანებს კანდე-
 ლაკი, კრებებზედ დეკ. ღამბაშიძე წინააღმდეგია
 ყოველთვის მასწავლებლების ფულის საჩუქრებით
 დაჯილდოვებისა. ვერ გამოგია და ვერ ამისხნია ვინ
 დააყენა დეკ. ღამბაშიძე სამღვდლოების ჯიბეების
 ვეჟილად». იხილეთ წიგნაკის გვერდი მე-12. რა პა-
 სუხია საჭირო კიდევ კანდელაკისაგან ამისთანა
 წარმოთქმულ სიტყვებზე? მამა ერ. კანდელაკი მო-
 მაგონებს ერთ თათარს, რომელსაც ერთი საძაგელი
 საქმისთვის ასამართლებდნენ. პროკურორმა ამ თათ-
 რის ციმბირში გაგზავნის გარდაწყვეტა სთხოვა
 ოლქის სასამართლოს. პროკურორის აზრმა გააოცა
 ეს თათარი და სასამართლოს მოახსენა. „მე ბათო-
 ნო, ფროკურორთან არა დამიშავებია-რა. ის საქმე
 რომელიც მე ჩავიდინე სხვასთან იყო და პროკუ-
 რორს რა უნდა ჩემგან? მე მას რა დაუშავე“? ამ
 თათრის მსჯელობა და მამა ერმალოზ კანდელაკისა,
 თუ რას დავეძებ მღვდლებისჯიბის ფულების
 ხარჯვას—სწორეთ ერთნაირია!.. როგორ არ დავეძებ,
 როდესაც სამღვდლოება გვავალებს, როგორც
 ვებუტატს დავიცვა მისი ინტერესები? ამ საჩუქრად

მიცემულ ფულებში სხვა საწყალი მღვდლების ფუ-
 ლებთან ჩემიც არის! მთელ საბლალოჩინოდან ყო-
 ველთვის ჩემგან იდგინება ხოლმე სამღვდლოების
 გადასახდელი უკლებლივ. მამა ერმალოზ კანდელაკის
 ფულები და მისი საბლალოჩინო მღვდლებისა არც
 ერთი გროში არ ურევია ამ გაჩუქებულ ფულებში
 და არც იმ უკანონოდ დახარჯულ ფულებში, რომ-
 ელიც სასწავლებლის საბჭოს დაუხარჯავს. მამა
 ერმალოზ კანდელაკს თავის და თავისი საბლალო-
 ჩინო მღვდლების გარდასახადი სრულებით არ წა-
 რუდგენია, როგორც ეს კომისიამ აღმოაჩინა. აბა
 მითხარით ერთი, რა ენადვლება მას ჩვენი ფულე-
 ბისა! კიდევ ილანძღება თუ, როგორ ვბედავ მე რა
 უფლება მაქვს მღვდლების ჯიბეს გაუფრთხილდე!?.
 დიად, აი ვინ არიან ჩვენში უკულმართები!.. ღარიბ
 მღვდელს წაგლიჯოს კაცმა და მისცეს საჩუქრათ,
 მას, ვინც უზრუნველყოფილია? ეს არ ამტკიცებს
 დებუტატების გამჭირაზობას. განა გონიერი საქმეა
 ის, რომ გამოუცხადოთ: ვისაც სწავლა გინდათ
 თქვენ შეინახეთ სასწავლებელიო? ამას ამბობენ
 გლეხებიც: ვისაც უნდა მღვდელი მათ არჩინონ
 იგინო!.. არა, მამაო ერმალოზ, თქვენებურად მსჯე-
 ლი და მოაზრენი არიან უკულმართნი და არა ისინი,
 რომელნიც იცავენ სამღვდლოების ინტერესებს და
 მათ ჯიბეებს მტაცებელთაგან...

ნუ-თუ ჩვენი მეგობრები, რომელნიც ამას
 წაიკითხავენ არ გასცემენ პასუხს მ. ერ. კანდელაკს?
 ნუ-თუ ამისთანა კაცებს კრებაზე სიტყვის ნება უნ-
 და მისცონ დებუტატებმა?..

მამა ერმალოზ კანდელაკს მოუქიმავეს ტვინის
 ძაფები და დიდი ფიქრის შემდეგ მოყავს «ცოცხალი
 ფაქტები» დასამტკიცებლად ჩვენის არარაობისა და
 დიდი „მაენე მიმართულებისა.“ ჩვენ, რომ მოკლედ
 მოვიყვანოთ მისგან დასახელებული ეს ფაქტები არ
 დაიჯერებთ, რჯულის მადლმა, მკითხველო. სჯობს
 თვითონ ავალაპათარაკოთ მამა კანდელაკი თავისი
 მჭერმეტყველური ენით. აბა, სიბრძნით აღემართენით
 და ისმინეთ!

„ნეტავი მითითოს მამა დეკანოზმა, რომელი
 სამღვდლო პირთან ჰქონდა და აქვს მას ძმობა და
 თვისება? რომელი მღვდელმთავართან ჰქონდა და
 აქვს კეთილი განწყობილება? რომელი საეპარქიო
 კანცელიარის მდივანთან აქვს და ჰქონდა კარგი
 კავშირი? რომელ კათედრის დეკანოზთან აქვს და

ჰქონდა თანამშობა და მეგობრობა? რომელი სასწავლებლის ზედამხედველთან არ ჰქონებია შეტაკება, რომლის მიზეზით ერთ დროშიდ რევიზორი პატროცისაგან იყო დათხოვნილი სამმართველო მწვერობისაგან. მისი ხასიათის შეუთვისებლობისაგამო არც ერთს ქუთაისის სასულიერო დაწესებულებაშიდ მას აღგილი არ აქვს და განძევებულია, ვითარცა კეთროვანი, მხოლოდ დარჩენია ბურთი და მოედანი დაბა ყვირილაშიდ, თუმცა ამავე მიზეზით არც იქ უპოვნია ამხანაგი და მეგობარი.“

დიად, სრულებით მართალს ბრძანებთ, მამაო ერმალოზ, რომ მე ვერ მოვახერხე მეგობრობა და კარგი გაწყობილება ვერც ერთ თქვენგან დასახელეებულ პირებთან. მე არ შემძლია თქვენ წაგბაძოთ და მოვახერხო იმ მოწყალების, ყურადღების და მეგობრობის დამსახურება როგორც თქვენ შეგიძლიათ ეპარქიის კანცელარიის სეკრეტრებთან აცკათედრის დეკანოზებთან, სმოტრიტლებთან, რევიზორებთან, ოლქის მზრუნველთან ლეჟანდარმებთანაც. ჩემი ცოდვილი ენა არ ავქვა სასასა ჩემსა, რომ არ მემხილებია ფულების გაფლანგვა ერთისვის ორი ათასი მანეთისა, მეორესთვის ხუთი ათასი მანეთისა, მესამესთვის რვა ათასი მანეთისა, მეოთხესთვის თვრამეტი ათასი მანეთისა და სხვათათვის, და სხვათათვის და სხვათათვის 500—1000 მანეთამდის და ისიც საწყალი სამღვდელოების ჯიბიდან და მათ ხაზინიდან წაღებული. ამ ბატონებს და განსაკუთრებით რუსეთიდან და ექსარხოზიდან გამოგზავნილ რევიზორებს, მართალია, ჟამივით ვსხულდი. აღვიარებ, მე ცოდვილი, რომ ის საშუალება და ის ზომები მე ვერ ვიხმარე ამ კაცების გულის მოსაგებად და დასამეგობრებელად რასაც თქვენ ხმარობდით და დღესაც ხმარობთ. როდესაც თქვენ სამღვდელოების დებუტატებს სეკრეტრების გულის მოსაგებად სამღვდელოების ფულის გაჩუქებას სთხოვდით, მე ცოდვილი, სახალხოდ ლეჟვდითი სიტყვით «პროტესტს» ვაცხადებდი და წინააღმდეგი ვიყავი. მამა ერმალოზ კანდელაკი, რომ რევიზორებს სამტრედიაში ხვდებოდა და ზოგს კიდევ ოჯახის კურთხევისათვის სახლში ეპატიებოდა და ხმამაღლა იძახოდა გაუმარჯოს მათო, მე ცოდვილი ვიძახოდი: „ძირს“-მეთქი.

როდესაც განსვენებული მზრუნველის იანოვსკის განკარგულება ქართული ენის მოსპობაზე და-

გმე, პროტესტი შევიტანე 1885 წელში და სამსახური მივატოვე ყვირილის ნორმალურ სკოლაში, მამა ერმალოზ კანდელაკი სამტრედის ნორმალურ სკოლაში მთელი ჟამის ტროპარ-კონდაკები პატარა მოსწავლე ვაჟებს და ქალებს სლავიანურად თუთიყუშებურად შეასწავლა და მზრუნველს უმტკიცებდა: რუსულად სწავლება აღვილიც არის და სასარგებლოცო!.. რევიზორი, არხიმანდრიტი სტეფანე არხანგელსკი, რომელსაც სამტრედიაში შეეგება მამა ერ. კანდელაკი ხშირად აქებდა და იტყოდა ნეტავი ისეთი მიმართულების იყოს ჩვენთვის ყველანი იმერეთში როგორისაც არის მამა ერ. კანდელაკიო. თქვენ მ. ერმალოზ იმდენი დამსახურება მიგიძღვმსო რევიზორებთან, სეკრეტრებთან და განსაკუთრებით მზრუნველთან, რომ უფლების არა მქონებელს გემარებიან, რომ აღგილი იშოვო გიმნაზიაში, თუ მოახერხებ და რომელიმე საღმრთო სჯულის მასწავლებლიდან შეისყიდი ამ თანამდებობას, საიდუმლოდკი ისე, რომ უმაღლესი სწავლის მიმდებმა არავინ შეიტყოს და არ შეგეცილოს. როგორ შემიყვარებენ მე სასულიერო სასწავლებლის სმოტრიტები, რომელნიც ნიადაგ ბრაზდებოდენ როცა მათ ვამხედლით სიტყვით და ბეჭდვით და უმტკიცებდით მათ არა სასარგებლო მსახურებას და ნამეტურ მღვდელოების ფულების უკანონოდ ხარჯვას? როგორ შემიყვარებენ მე თქვენგან ჩამოთვლილი პირები როცა არც ერთ მათგანს არ ახსოვს, რომ დღესასწაულები მიმელოცა თქვენებურად, ძველებურად!..

მამა ერმალოზ კანდელაკი განაცხადებს, რომ ჩვენ არც ერთი ეპისკოპოსი და არც ერთი კათედრის დეკანოზი მადრიელი და მეგობრულად განწყობილი არ გვეყოლება. „იმერეთის ეპარქიის კანცელარიაში დიდი მასალა მოიძებნება ჩვენ ბიოგრაფიისათვის ვინც შეუდგება იმერეთის ეპარქიის ისტორიის შედგენასო—ბრძანებს მამა ერ. კანდელაკი. მართალს ამბობს მ. ერმალოზ კანდელაკი. რამდენჯერმე ცირკულიარული მიწერილობაც გაიგზავნა განსვენებული ეპ. გაბრიელისაგან იმის გამო, რომ ვითომ მე მტეობით უგონებდი ფულების გაფლანგვას ერთს მასთან დაახლოებულ მოსამსახურე საპატო პირს; აქებდა ამ საპატო პირს მისი უანგარობისათვის, მაგრამ როცა თვრამეტი ათასი მანეთ აღმოაჩნდა შეკვრეხილი, ბევრი იჯავრა და დიდი უსიამოვნება მიიღო, მაგრამ გვიან იყო. მეორე გზის

დიდი საყვედური მივიღე იმისთვის, რომ პეტერბურგის რუსულ გაზეთებში წერილები დავაბეჭვდვინე და განვიცხე ჩვენი უფიცი საეკლესიო მამულების მწართველები და ბოლოს ამ მამულის კიტრის ფასად დამლუბველნი. ამ დროს მამა ერ. კანდელაკი თავის სიმამრით, როგორც ეპისკოპოსის მონათესავენი ქვეყანას უმტკიცებდენ, რომ დიდი სასარგებლო საქმე ჩაიდინეს ხაზინის უწყებაში საეკლესიო მამულების გადაცემით?!. არ ფხარავ იმასაც რომ ბესარიონ ეპისკოპოსის ყურადღება ვერ დავიმსახურე ისე როგორც დაიმსახურა მ. ერ. კანდელაკმა. ერმალოზ კანდელაკი ნიადგე მაცადინობდა დანათესავებოდა ბობოლა პირებს და ბავშებიც მოენათლინებია რომ „რეკომენდაციით“ ესარგებლებია. მე ცოდვილმა ესეები არ ვიცოდი! რაიცა შეეხება დღევანდელ მღვდელმთავრის და კათედრის დეკანოზის ჩემზე შეხედულებას, მე ვგონებ, რომ მამა ერ. კანდელაკისათვის არავითარი ვექილობა მათ არ მიუციათ და არც მის ქომავობას საჭიროებენ. ესეთი, არამკითხე ვექილობა, ერმალოზ კანდელაკისათვის უნდა სასირცხო იყო და მისი ესეთი საქციელიც „დათვის მეგობრობას“ უნდა ემსგავსებოდეს. კათედრის დეკანოზი მამა ცაგარეიშვილი თუ რამეზე დაშტრაფეს და ან უსიამოვნობა რამე შეხვედა ჩვენით თვითონ შეუძლია განაცხადოს და დაკმაყოფილება ითხოვოს ჩვენგან. შეიძლება შინ მუსაიფობის დროს კაცმა რამე სთქვას კაცზე, მაგრამ გარეთ, საქვეყნოთ და ბეჭდვითი სიტყვით მისი ლაქლაქი სირცხვილია ყველასათვის და ნამეტურ ერ. კანდელაკისთვის. დანარჩენი შინაარსი ამ ახირებული წიგნაკისა მკითხველს წარმოუდგენს სუსტი ტვინის არეულ-დარეულ აზროვნობას და სასაცილო ავტორის დონკი-ხოტობას. მამა ერმალოზ კანდელაკი უსირცხოდ სკდილობს საზოგადოების თვალში დაგვსახოს ჩვენ სწავლა-მეცნიერების წინააღმდეგად და ის რაც ჩვენის ინიციატივით გაკეთებულა მაცადინობს მაიწეროს მამა დეკ. გაბრიელ ცაგარეიშვილს. ვალაპარაკოთ თვით ერმალოზ კანდელაკი:

„რაადენიმე წლის წინეთ იმერეთის სამღვდლოების დებუტატთა კრებას დეკანოზ ცაგარელმა, როგორც თავაჯდომარემ, წინადადება მისცა, რომ აღედრათ შეამდგომლობა უმაღლესი მთავრობის წინაშე ეპარქიალური საქალებო სასწავლებლის დაარსებაზედ ქ. ქუთაისშიდ. თუმცა ამით ისედაც ნიგ-

თიერად დაქვეითებულ სამღვდლოებას დიდი ხარჯები ემატებოდა, მაგრამ მაინც დიდი თანაგრძნობით მიეგებნენ ამ წინადადებას და ჟურნალის შედგენაც მოითხოვა. ამ დროს წამოდგა დეკანოზი ლამბაშიძე და მტკიცება დაუწყო კრებას ამ წინადადების უსარგებლობა, ზოგიერთი პირების უფიცობა ამ საქმეშიდ. მე მომანდო ობერ-პროკურორმა გადმოგცეთ თქვენ უსარგებლობა ამისთანა ტიპის სასწავლებლისაო. დეკანოზ ცაგარელმა მიხვდა თუ არა დეკანოზ ლამბაშიძის იერიშს, სიტყვა გააწყვეტინა და კრება დახურულად გამოაცხადა მეორე დღემდის“.

საუბედუროდ გაცხარებულმა ტვინის მუშაობამ გაიტაცა ერ. კანდელაკი და სრულებით დაავიწყდა რა მოხდა მეორე დღეს ქალების სასწავლებლის დაარსების შესახებ? როგორ გადასწყვიტა ეს საქმე კრებამ? ეს აღარ ახსოვს მამა ერ. კანდელაკს... საჭიროა მოვიყვანოთ ჩვენ აქ იმ კრების ანგარიში, რომელზედაც იმერეთის ქალების სკოლის დაარსების საქმე გარდასწყდა. აი ეს ანგარიში:

„ყოვლად სამღვდლო იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელისაგან ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის საქმეების შესახებ იყო დანიშნული იმერეთის სამღვდლოების კრება 1889 წ. აგვისტოს 11, 12 და 13 რიცხვებში. დანიშნულ დროს მოგროვდნენ დებუტატნი. 11 რიცხვს წინა კრების ყოფილმა თავმჯდომარემ მ. მ—ძემ შეამოწმა რიცხვი დებუტატთა და აღმოჩნდა საკმაო რიცხვი დებუტატთა კრების გასახსნელად. დებუტატები შეუდგნენ ახალი თავმჯდომარის და საქმის მწარმოებელის აღრჩევას. კრებამ დანიშნა თავმჯდომარედ მ. ი. აბესაძე. 12 რიცხვს, დილით დებუტატები მოგროვდნენ სასწავლებელში; თავმჯდომარე მ. აბესაძე შეუდგა საქმეების განხილვას“...

„ამ კრებაზედ დადგინდა ერთი კეთილი საქმე, რომელიც საუკუნო მოსაგონებლად გახდის ამ კრების დებუტატების სახელს. აი საქმე რაშია: კრებაზედ დებუტატმა დეკ. დ. ლამბაშიძემ განუმარტა სამღვდლოებას მიუცილებელი საჭიროება ქალების სასწავლებლისა, უჩვენა კრებას საშუალება და წყაროები ამ სკოლის შესანახავად, მიუთითა ადგილი, თუ სად შეიძლება ქალების სკოლის გახსნა. ერთი სიტყვით, ამ საგნის შესახებ ყველა მოსახრება დაუყენა სამღვდლოებას წინ. დებუტატებმა დიდის თანაგრძნობით მიიღეს ეს წინადადება.

„კრების სხდომის უკანასკნელ დღეს შემობრძანდა ყოვლად სამღვდლო, იმერეთის ეპისკოპოსი გაბრიელი და სამღვდლოებას განუმარტა სანთლის ვაჭრობის სარგებლობა ეკლესიების და სასწავლებლებისათვის. დარიგების გათავების შემდეგ დეკ. დ. ლამბაშიძე წამოდგა და მოახსენა შემდეგი სიტყვა მღვდელ-მთავარს: „თქვენო ყოვლად უსამღვდლო-ესობავ, მოწყალეო მწყემთ-მთავარო! იმერეთის ეპარქიის სამღვდლოება არასოდეს არ დაივიწყებს თქვენს ღვაწლს და შრომას, რომელიც თქვენს ღვაწლს და შრომას, რომელიც თქვენ მის გონებითად და ნივთიერად გაუმჯობესობისათვის ჩაიდინეთ. ბევრი წარმატება მიენიჭა მას თქვენგან ამ ოცდაათი წლის განმავლობაში, მაგრამ ერთი რამეს უმეკონლობა ძლიერ აწუხებს ჩვენს სამღვდლოებას. კარგათ მოგეხსენებათ, თქვენო ყოვლად უსამღვდლო-ესობავ, რომ მთელს რუსეთის იმპერიაში გარდა ჩვენი დასავლეთი საქართველოს ეპარქიებისა ერთი ეპარქია არ მოინახება, რომელშიაც ექვს-კლასიანი და სამ-კლასიანი საქალებო ეპარქიალური სასწავლებელი არ იყოს. ჩვენი გლეხებიც კი ცდილობენ თავიანთ ქალებს განათლება მიანიჭონ და ამისათვის სკოლებს ხსნიან. ჩვენს სამღვდლოებას კი არ თუ ექვსი და საი-კლასიანი საქალებო სასწავლებელი არა აქვს, ერთ-კლასიანი ქალების სასწავლებელიც არ მოინახება ეპარქიაში. ყველა ჩვენ ამ კრების დეპუტატებმა ჩვენი მარწმუნებლებითურთ აცდა-ათი წლის თქვენის ნაყოფიერი და ხანგრძლივის სამსახურის პატივსაცემად განვიძრახეთ სამ-კლასიანი მოსამზადებელი კლასებითურთ ეპარქიალურის ქალების სასწავლებლის გახსნა ქუთაისში თქვენის სახელ წოდებით. ამ სასწავლებლის გახსნენლად ამ თავითვე ჩვენ ვწირავთ 15 ათას მანეთს სახელმწიფო ბანკის ბილეთებით, რომელიც სამღვდლოებას აქვს დღეს თვალათ და სხვა წყაროების გამო-ნახვას მალე შეუდგებით. სრული დარწმუნებული ვართ ჩვენ სამღვდლოება, რომ ამ საქმეს თქვენივე შემწევით და დახმარებით დააგვირგვინებთ. სამღვდლოება დაიმედებულია, რომ ამ კეთილი საქმის განხორციელებისათვის დაუთმობთ მას სტრუიციკის სკოლს მამულს, ეკლესიას და სახლებს, რომელი მამულისაგან არავითარი სარგებლობა სასულიერო უწყებას არა აქვს-რა, თუმცა იგი ძვირად ღირს და მშვენიერ ადგილზედაც არის. ეს სასწავლებელი

ნიადაგ დარჩება სამღვდლოებას თქვენის მამობრივი მზრუნველობის და სახელის მოსაგონებლად“.

„ყოვლად სამღვდლომ გაბრიელმა დიდის ყურადღებით მოისმინა მოხსენება მ. ლამბაშიძისა და დიდი მოხარული და მადლობელი დარჩა მამა დეპუტატებისა ამგვარ კეთილ სასარგებლო მოსაზრებისათვის. მისმა მეუფებამ ბრძანა, რომ ის თანხმ იქნება ამაზედ და თავის მხრით დაეხმარება სამღვდლოებას ამ კეთილი საქმის სისრულეში მოყვანისათვის“.

იქონიეთ მკითხველო სახეში რომ გაბრიელ ცაგარეიშვილი სრულებით არ ყოფილა ამ კრებაზე და არავითარი მონაწილეობა არ მიუღია ამ საქმეში. მოგვყავს მთელი კრება სამღვდლოებისა დამსწრენი ამა კრებისა და მცოდნენი ამ საქმისა.

ეხლა მიბრძანეთ, მკითხველო, რა უნდა უწოდოთ ამისთანა ცრუ მწერალს, რომელიც ასე უსი-ცხვილოდ ამახინჯებს ნამდვილ ფაქტს? რა უნდა ისწავლოს სამწყსომ ამისთანა ცრუ მოძღვრისაგან?

საკიროდ მიმაჩნია ერთი ფაქტის გამოძეღანებაც. განსვენებულმა სტრუიციკიმ კარგა ფასის მამული დაუტოვა სასულიერო უწყებას ქუთაისში. როგორ მოინახრა სასულიერო მთავრობამ ათი წლის განმავლობაში მშვენიერი ორანჟერეია, ბაღი და შენობები? მიაქირავეს სხვადასხვა პირებს, მაგრამ ნაცვლად სარგებლობისა კიდევ ფული დაატეხეს გარდასახდულად. ბოლოს ეპისკოპოსს გაბრიელს შეაგონეს სულ მოეშორებინა ეს ეკლესია თავიდან. ეკლესიისა და ზოგიერთი შენობის ცოტა ადგილით გადაცემა განიზრახა გარშემო ამ ეკლესიის მცხოვრებლებისადმი. მას სურდა, რომ აქ გახსნილიყო სამრევლო შტატი ერთი კრებულისა. სახლსა, რასაკვირველია როგორც „უსარგებლოს“ კრებულს მისცემდნენ! წავიდა თუ არა ამაზე ქალაქი სინოდალნი კანტორაში წავედი ტფილისში და ექსარხოსს პალა-დის ვთხოვე უარი ეთქვა ეპისკოპოსისათვის ამ ეკლესიის გაშტატებაზე. ამასთან მოვახსენე, რომ ეს მამული ეკუთვნება სამღვდლოებას და არა სასულიერო მთავრობასმეთქი. მადლობა ღმერთს, ჩვენი სურვილი აღსრულდა. მაგრამ რა იცის ამისთანა საქმეების მ. ერ. კანდელაკმა? იმისი საქმეა მარტო თბილი ადგილების შოვნა ოსტატური მოხერხებით რევიზორების, მზრუნველის და სეკრეტრების ყურადღების დამსახურებით! სრული

ნება აქვს თუ გინდ ლაქიად დაუგეს მათ, მაგრამ ნამდვილი ფაქტის დაფარვა და სიმართლის დაბნელების უფლება არა აქვს ერ. კანდელაკს.

ერთი შენიშვნაც, უთავბოლოდ, უსაფუძვლოდ და უმართლოდ ლაქლაქის შემდეგ ერ. კანდელაკი ხარბობით და შურიანობით გამსჭვალული მაცადინობს, რომ შეუცვალოს ჩვენ შეგნებულ სამღვდელოებას და საზოგადოებას ჩვენზე აზრი და ამისათვის არ ზოგავს არც ერთ სამარცხვინო იარაღს ჩვენ წინააღმდეგ. სიცოცხლის მომკლავს ოცდა-ორი წლის ჩვენს მომღალავ და უანგარო შრომას ანგარებით ნათლავს ლ ჩვენს ნაწერს სხვის დაწერილად აცხადებს. არ გჯერათ ეს მკითხველო? მოისმინეთ:

„რა დიდი ღვაწლი მიუძღვის მას მეცნიერების წინაშე და რა შეუტანია გონებითი საღაროში? თუ „მწყემსს“ სცემს, ამით ჯიბეს ისქელებს და თუ დრო გამოშვებით წერილებს უშვებს, ესეც დიდ სიბრძნეს არ შეიცავა, მით უმეტეს, რომ ხშირად სხვა წერილებს ამზადებს და თვითონ კი თავისი ტიტულით სტამბავს“

ჩვენი რედაქციის კარი ღიაა ყველასათვის, მობრძანდეს და შეიტყოს ჩვენი რედაქციის შესავალ გასაუალი, ამასთან გაეცნოს ამ რედაქციაში ჩვენს მომღალავ შრომას. თუ იოტის ოდენი სიმართლე არის ერმალოზ კანდელაკის ნათქვამში დასახელოს ერთი-ორი სდატია მაინც „მწყემს“-ში დაბეჭდილი ხვისგან შედგენილი და ჩემგან ხელმოწერილი. მოტყუებულია მ. ერმალოზ კანდელაკი თუ იმას ფიქრობს, რომ შეგნებული მკითხველი მან მოატყუოს თავის წიგნაკით. ვინც წაიკითხავს მის წიგნაკს ის მალე მიხვდება მის დონკი-ხოტობას, უსაბუძვლო და უმართლო ბოდიას და მის უკუღმართ მიმართულებასაც. საიდან მომცემს მე სიმდიდრეს ორგანო „მწყემსი“, როცა არც ერთი ორგანო ხელის-მომწერთა ფულებით არ გამდიდრებულია? სხვა ორგანოები ხომ განცხადებების წყალობით არსებობენ და ჩვენ რა განცხადებას ვბეჭდავთ? როგორ გავმდიდრდებით ხელის მოსაწერი ფულით, როცა მამა ერმალოზ კანდელაკმა მობოჭა «მწყემსზე» ხელის მოსაწერი ფულები თავის საბლალოჩინო მღვდლებისაგან ორი-სამი წლის და თავის ჯიბეში ჩაიდვა? მ. ერ. კანდელაკს ამისთანა „საქებ“ საქმეში ყავს ამხანაგები, რომელთა სახელები გამოცხადდება თუ არ გამოგზავნეს ახალი წლის

დამდეგამდე. კანდელაკმა მეტი უკანონობაც ჩაიდინა. გამოგვაწერია რუსეთიდან მშვენიერი შესამოსელი, წაიღო ჩვენგან შემწირველთა საჩვენებლათ, აიღო ფულები და ბოლოს რუსული „ატკაზ“-ი გამოგვიცხადა, ხან გვწერდა მოგცემო, მაგრამ არ იძლევა. ამისთანა უკუღმართ და მანვე მიმართულების კაცს აქვს უფლება სხვას უკუღმართობა დასწამოს? ეს თქვენ-თვის მომინდვია, მკითხველო...

ექვ. დ. ღამბაშიძე.

შორაპნის საბლალოჩინო სამღვდელოების კრება დაბა ჰვირილაში 24 ნოემბერს 1905 წ.

შორაპნის საბლალოჩინო სამღვდელოებას კრება ჰქონდა დ. ყვირილაში 24 ნოემბერს. ამ კრებაზე აირჩიეს ვექილი ლ მისი კანდიდატი, რომელსაც დაავალეს მიღება მონაწილეობისა სხვა ვექილებთან ერთად, რომელთაც უნდა იმოქმედონ საქართველოში ავტოკეფალიური მართვა-გამგეობის შემოღებისათვის. თუ რომე მიზეზისა გამო საზოგადოებისა და სამღვდელოების თხავნა არ იქნა შეწყნარებული მთავრობისაგან მაშინ საქართველოს ეკლესია და სამღვდელოება სპობს ყოველივე დამოკიდებულებას სინოდთან და მის დაწესებულებასა და მისგან დანიშნულ თანამდებობის პირებთან. 14 იანვრიდან 1906 წლისა დაარსებულ უნდა იქმნას ავტოკეფალიური მართვა-გამგეობა საქართველოში. ამ კრებაზე ბლალოჩინმა ღამბაშიძემ განაცხადა: „დროა კონდაკი შესწორდეს ბერძნულ კონდაკებთან და ის რაც შეუფერებელია ამ დროისათვის გამოეკლოს, ამ შეცვლით ღირსება იოანე ოქროპისისა და ბასილი დიდისა არ იქნება დამცირებული. უცხოეთში სამღვდელოებას ბევრი უმეცადინია წირვა-ლოცვის მოსაწყობად დროის მოთხოვნილებებისამებრ. მაგრამ ჩვენში, საუბედუროთ, არავითარი ცვლილება არ მოუხდენიათ. სამღვდელოების ლ საზოგადოდ მღვდელმთავრების ჯამაგირების შესახებ დიდი ცვლილება არის მოხდენილი, მაგრამ სხვას არაფერს არ შეხებია... პირველი და მეორე საუკუნის წესები ყველა შეუძლებელია დღეს შეასრულოს კაცმა და რიგია უცხოეთის სამღვდელოებას მივბაძოთ. ქრისტიანობა

უცხოეთში ბევრად უმჯობეს მდგომარეობაშია ვინემ ჩვენში.“

ბევრს ეგონა, რომ ორი-სამი საათობით წირვა-ლოცვის გაგრძელება სემინარიის ეკლესიაში რელიგიურ გრძნობას განამტკიცებდა სემინარიელებში, მაგრამ სულ წინააღმდეგს ვხედავთ. დროა სამღვდელოებამ მოიფიქროს ყველა ამაზე.

ღამსწრე.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

* * 31 ოქტომბერი. ოფიციალური. 17 ოქტომბრის მანიფესტის მეორე პუნქტში ნაბრძანებია, ეხლავე მოწვეულ იქნან სახელმწიფო სათათბიროში სამონაწილეოდ მცხოვრებთა ის კლასებიც, რომელთაც საარჩევნო უფლებანი სრულებით არა აქვთ. ამჟამად მინისტრთა საბჭოში იხილვენ საარჩევნო უფლების გარემოების საკითხს. საკითხი ახლო მომავალში გადაწყდება და დაუყოვნებლივ მოხდება არჩევნები.

* * ბრძანება კავსასიის სამხედრო ოლქს № 309 დამცველია რა წესიერებისა და მშვიდობიანობისა, ვისგანცა და რა გზითაც უნდა იყოს ეს წესიერება დარღვეული, მფარველია რა მშვიდობიან მკვდრთა სიცოცხლისა, რა მხრითაც არ უნდა მოელოდეს განსაცდელი ხალხს, — ჯარი პოლიტიკაში არ უნდა ეროდეს.

ამის გამო ვაღიარებ რა, რომ სამხედრო სამსახურში მყოფთა მიერ პოლიტიკით გატაცება ძირითადად ეწინააღმდეგება სამხედრო წესსა და დისციპლინას, საჭიროდ მიმაჩნია რწმუნებულ ჩემდამი სამხედრო ოლქში ახლავე დაუყოვნებლივ და უცილობლად აფუკრძალო აფიცრებს, იუნკრებს და დაბალ ჯარის კაცთ, აგრეთვე სამხედრო სასწავლებლებში მოსწავლეთ მონაწილეობის მიღება პოლიტიკურ კრებებსა, მიტინგებსა და მანიფესტაციებში, რა ხასიათისაც უნდა იყოს ეს მანიფესტაციები, აგრეთვე ფუკრძალავ პოლიტიკურ საზოგადოებებსა და კავშირებში ჩაწერასაც.

ყველა, ვინც კი გარდავა ამ ჩემ ბრძანებას,

სასტიკად იქნება დასჯილი. წინადადებას ვაძლევ სამხედრო დაწესებულებისა, სამმართველოებისა და სასწავლებლების ყველა უფროსებს მიიღონ უსასტიკესი და აუცილებელი ზომები, რომ ეს ჩვენი ნაბრძანები დარღვეულ არ იქნეს, როგორც ჯარის კაცებისა, ასე სამხედრო სასწავლებელში მოსწავლეთათგან.

ბრძანება ესე წაეკითხოს და განემარტოს ყველა ჯარის კაცებს.

ხელს აწერს სამხედრო ოლქის მთავარსარდალ გენერალ-ადიუტანტი გრაფი

ვლადიმერ-დაშკოვი.

ბრძანება № 323. 1905 წ. 12 ნოემბერს.

ბრძანებითა ჩემითა ჩემდამო უმაღლესად რწმუნებულ სამხედრო ოლქის მიმართ, 309 ნომრით, (ნ ნოემბერს 1905 წ.) მე აღვნიშნე, რომ სამხედრო წესის ძირითადი კანონების ძალით ბ-ნმა ოფიცრებმა და დაბალმა ჯარის-კაცებმა პოლიტიკაში მონაწილეობა არ მიიღონ. ესევე ძირითადი კანონები უკრძალავს ჯარის-კაცთ გაზეთის საშუალებით თავი იმართლონ იმ ბრალდებისაგან, რომელთაც ჯარს თავზე ახვევენ და რომელიც დამყარებულია პოლიტიკურ საფუძველზე.

ამის და მიუხ.დავად, საზოგადოების ერთ ნაწილი და ზოგიერთი გაზეთები ჰკიცხავენ და განგებ ამხინჯებენ ჯარის მოქმედებას, იმ ჯარის საქციელს, რომელიც მოწოდებულია წესიერების დასამყარებლად და მშვიდობიან მცხოვრებთა დასაფარავად.

ბატონო აფიცრებო და ძმანო სალდათებო! თქვენ ფიცი მიიღეთ, რომ რწმენითა და სიმართლით ემსახუროთ მეფესა და სამშობლოს.

თუ თქვენ სინიდისიერად ასრულებთ თქვენს მოვალეობას, ყურადღების ღირსი არ არის რას იტყვიან და ან რას დასწერენ ზოგიერთნი უმეცარნი და არა კეთილ-სინიდისიერნი თქვენს შესახებ, ვინაიდან ივინი არც თქვენ გიცნობენ და არც ჩვენი სამსახური იციან. ამიტომ თქვენ არ უნდა გაშფოთებდეთ, ხალხის აზრი. თქვენ უნდა გაწუხებდეთ მარტო ერთი რამ — შებღალვა თქვენის მოვალეობისა და ფიცისა, გახსოვდეთ, რომ თქვენ პასუხს აგებთ მხოლოდ კანონისა და სინიდისის წინაშე.

თავის მოვალეობათა მტკიცედ აღმასრულებელი ჯარი ყოველთვის ცილის წამებისა და მსჯავრის

გმაზე მალლა უნდა იდგეს, ეს ცილის-წამებანი ანგება გამოგონებული, რომ ხალხს ნდობა დაუპრგონ ჯარისადმი და თვით ჯარს გული შეაცვლინონ თავის თავის წმინდა საქმეზე.

გახსოვდეთ ყველა ეს ბბ. აფიცრებო და ულაღნო ჯარის კაცო, კავკასიის სახელოვანო აშქრისანო, ნამეტნავად გახსოვდეთ თქვენი მოვალეობა მეფისა და სამშობლოსადმი, ხოლო რასაც ქვეწმე იტყვიან ან დასწერენ თქვენი ყურადღების ირსი არც კი უნდა იყოს.

ბრძანება ესე წაეკითხოს ბ-ნ აფიცრებს აგრეთვე აფიცრებოს და განემარტოს მთელის სამხედრო ოლქის როტისა, ბატარებისა, ესკადრებისა, ასეულებისა და კომანდების დაბალ ჯარის კაცებს.

ხელს აწერს მთავარ-სარდალი გენერალ-ადიუტანტი

გზაფი ვარანცოვ-დაშკოვი.

* * როგორც ამბობენ, ამ დღეებში ტაშკენტ-პეიარაღებულ ჯარს მიტინგი გაუმართავს, სადაც ქლობა დაუწყიათ თავიანთ მდგომარეობაზე. ანგს 10,000 ჯარის კაცი დასწრებია. მიტინგზე ცხადებულა კორპრსის უფროსი და უთქვამს: „საჭირო არ არის, შეგიძლიათ უიარაღოთ დაბრუნდეთო.“ ჯარისკაცები დათანხმებულან და უფროსს თოფები კაზარმებში წაუღებინებია, რის შემდეგაც უიარაღო ჯარის კაცებზე კაზაკები მიუყვება და ამოუწყვეტინებია. მოკლულია თურმე 500 ჯარის კაცი. ჯარი ძალიან აღელვებულია. კორპრსის უფროსს შეშინებია და მატარებლით ახვან გაპარვა დაუპირებია, მაგრამ ჯარს შეუპყრია და დაუტუსაღებია.

* * 21 ნოემბერს განჯის ხოცვა-ჟლეტის შესახებ თათბირი ჰქონდათ ტფილისის სომხებისა და თათრების წარმომადგენლებს. კრებამ აირჩია ორი დებუტატი მაჰმადიანთაგან—ჰუსეინ-ბეკ ედიკაროვი და ჰაჯი-სეიდ ჰასანი და განჯაში გაგზავნა უკვე წასულ სხვა დებუტატებთან ერთად ხოცვა-ჟლეტის წინააღმდეგ ღონისძიებათა მისაღებად. კრებას მსჯელობა ჰქონდა აგრედვე იმის შესახებ, რომ ტფილისში საჭიროა სიფრღნოე, რომ რომელიმე მკვლელობა, პირადი ინტერესებით გამოწვეული, პროვოკატორებმა ხალხს სხვანაირად არ აუხსნან და აქაც სომეხ-თათართა ხოცვა-ჟლეტა არ მოაწყონო. კრებამ, ხანგრძლივ თათბირის შემდეგ, აირ-

ჩია 20 კაცი და დაავალა, ყოველის კერძო მკვლელობის მიზეზები დაწვრილებით გამოიკვლიოს და და ხალხს გადასცეს, რათა პროვოკატორებმა სხვანაირად არ აუხსნან.

* * ნამესტნიკის განცხადება: რადგანაც ამ ბოლო დროს ძლიერ გამწვავდა თათართა და სომეხთა შორის დამოკიდებულება, ნამესტნიკმა საჭიროდ დაინახა:

1) იმ ზომების შესამუშავებლად, რომლებიც საჭიროა ქვეყნის დასამშვიდებლად, დაარსდეს ნამესტნიკის საბჭოს წევრის ტუნელოვსკის თავმჯდომარეობით კომისია, რომლის წევრებადაც იქნებიან: დირექტორი კანცელარიისა სტ. ს. პეტერსონი. ტფილისის გუბერნატორი შტალ. ბარონი რაუშფონ-ტრაუბენბერგი და სხვები, რომელთა მოწვევაც საჭიროდ იქნება ცნობილი. ამავე კომისიაში შედის 8 კაცი, თითოეულ ეროვნებისაგან ორ-ორი პირი: რუს, ქართველ, სომეხ და თათართაგან;

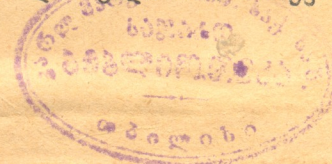
2) წინადადებას ვაძლევ ტფილისის ქალაქის საბჭოს, დაუყოვნებლივ მოიწვიოს თავის შეხედულებისამებრ ეს პირები;

3) ამასთანავე კავკასიის ნამესტნიკი უცხადებს ნდობას მშვიდობიან მცხოვრებთ ზე მუშათა პარტიას, რომელიც თხოულობდა იარაღის დარიგებას სომეხთათართა გამწვავებულ მდომარეობის დასამშვიდებლად, და დაურიგა მათ 500 თოფი.

იმის გამო, რომ ადმინისტრაცია მოქმედებს თანხმობით ადგილობრივ მცხოვრებთა წარმომადგენლებთან, იმედია, რომ ადგილო აღარ ექნება თვითნებობას, რომელსაც შეუძლებს ქალაქის მცხოვრებთა შორის გამოიწვიოს განხეთქილება და უწყსოება,

* * სევესტოპოლში ბრძოლა. მუკდენტან დამარცხებულმა გენ. კაულბასმა შემდეგი დებუმა გაგზავნა სევესტოპოლიდან პეტერბურგში: „სამხედრო აჯანყება მოვსპეთ. ჯარი მამაცად იბრძოდა. დავატყვევეთ 2000-მდე აჯანყებული. ებრაელები და რევოლუციონერები აღელვებულნი არიან და აფიცრებს მუქარას უთვლიან და შეურაცხყოფას აყენებენ. ბრძოლის დროს თავი ისახელეს შემდეგმა პოლკებმა: ბრესტისა, ბელოსტოკისა, ციხის ქვეითა ბატალიონმა, არტილერიის მე-13 ბრიგადამ და დონის კაზაკთა მე-7 პოლკმა“.

ადმირალი ჩუხნინი, სხვათა შორის, იწერება: „ბრძოლის ქარიშხალმა გადაიარა; სარევოლიუციონ-

ვრიგალი ჯერ არ მოსპობილა. რუსეთს სამოქალაქო ომი ელის, ეს ყველას ესმის მაგრამ, წინააღმდეგობის გაწევა არავის უნდა“.

* * 27 ნოემბეს, დღის 2 საათიდან არტილერიის მოედანზე, კახაკთა ყაზარმების მახლობლად, «პატრიოტებს» კრება ჰქონდათ. კრება გახსნა ერთმა „პატრიოტმა“. რომელმაც დამსწრეთ გააცნო ახლანდელ საქმეების ვითარება, ილაპარაკა «შინოურ მტრებზე», «მეფისა და მამულის უარისმყოფლებზე», ბოლოს შეეხა თფილისის პოლიციებისტერ ცისს და სთქვა: დაუყოვნებლივ სამსახურიდან დაითხოვონ. კრებამ დაახლოვებით შემდეგი რეზოლუცია გამოიტანა: ეთხოვოს ნამესტნიკს, დაუყოვნებლივ ჩამოერთვას სოციალ-დემოკრატებს ის იარაღი, რომელიც მათ დაურიგდათ, საჩქაროდ გაუქმებულ იქნან მილიციონერები და ბოლო მოედოს ქალაქში მათს თარეშობას; ეთხოვოს კავკასიის ნამესტნიკს, ყველა ეს იარაღები გადაეცეთ მათ, როგორც მეფისა და მამულის ნამდვილ დამცველთ; ეთხოვოს ნამესტნიკს ტფილისში სამხედრო წესები იქნას შემოღებული, ეთხოვოს აგრეთვე, რომ პოლიცმ. ცისსი დაუყოვნებლივ დათხოვნილ იქნას სამსახურიდან (ამ დადგენილებას ბრბო დიდის აღტაცებით მიეგება.)

* * დეკემბერის 1-ს დანიშნულია სამღვდლოების კრება ქუთაისში საეპარქიო ქაელების სასწავლებლის და სხვა საქმეთა გამო. იმერეთის სამღვდლოების წინანდელმა კრებამ გარდასწყვიტა ამ სასწავლებლების საქმეები და ეხლა რა უნდა გაარჩიოს სამღვდლოების კრებამ არ არის გამოცხადებული. სამღვდლოებამ ყველა გარდასახადები ამ სასწავლებლის შესანახად მოსპო გარდა ხელ-შეუხლებელი თანხის სარგებლის ორი ათასი მანეთისა, სანთლის ქარხნის სამი ათასი მანეთისა და სასწავლო ფულების შემოსავლისა. დანარჩენი ხარჯი სასწავლებლისა მოსწავლეთა უნდა იკისრონ სამღვდლოების კრების გარდასწყვეტილებით.

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

სალიბერატორო განმარტება: 1888—1906 წელიწადი, საუბარი მკითხველთან მე-23 წლის დამდეგს, რედ. ო. ლამბაშიძის. — ქრისტე—კანონ-მდებელი. — ცარიელი სული. — ორიოდ სიტყვა მამა ერმალოზ კანდელა-

კის უკუღმართობის შესახებ, დეკ. დ. ლამბაშიძის.— შორაბ საბლალჩინო სამღვდლოების კრება დაბა ყვირვლა ნოემბერს 1905 წ. დამსწრესი.— ახალი ამბები და შენიშვნა — განცხადება.

ბ ა ნ ს ხ ა ლ ე ბ ა .

მ ი ი ჯ მ ა ხ ე ლ ი ს - მ ო წ ყ რ ა 1906 წ ლ ი ს ა თ ვ ი ს ო კ ვ ი რ მ უ ლ გ ა მ ო ც მ ა თ ა ქ ა რ თ უ ლ ს

XXIII წ. „მწყემსი“-ზე XXI

XXII წ. რუსულ «П А С Т Ы Р Ь»-ზე XXII

ქ უ რ ნ ა ლ ი ს ო ო ო ო

12 თვით «მწყემსი» 3 მ. 6 თვით «მწყემსი» 2 მ.
— „რუსული“ 3 მ. — „რუსული“ 2 მ.
— „ორივე გამოცემა“ — „ორივე გამოცემა“

ბაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება ვეირაღაში რედაქციაში, თბილისში წყრა-კი გამაერცელებელ საზოგადოების წიგნის მალაზვისაც ნაწილ ნაწილად სურს ხელმოსაწერი ფუ შემოტანა მან ორივე ქურნალისთვის უნდა წი აღგინოს 3 მან. პირველ იანვარს და 2 მ. პირველისს. მარტო „მწყემსი“-სთვის: პირველ იანვარ 1 მ. პირველ აპრილს 1 მ. პირველ ივლისს 1 მ. სოფლის მასწავლებელი და ღარიბთ გაზრთები დაეთმ ბათ მთელის წლით ორივე გამოცემა სამ მ ა ნ ე თ ა რედაქცია იმყოფება დ. ვეირაღაში რედაქციის საკუთარ სახლებში.

ბარეშეშტოვრებთ ქურნალის დაბარება შეუძლ ამ აღრესით: ВЪ Квирилы, въ редакцію газеты и журнала „МЦКЕМСИ“ и «ПАСТЫРЬ».

რედაქციაში მოიპოვება წარსული წლების რაღენიმე სრული გამოცემანი „მწყემსი“-სა, რომენიც ორ მანეთად დაეთმოებათ მსურველთ.

რედაქციაში მოიპოვება აგრეთვე სხვა-და-სხვა სასულიერო შინაარსის გამოცემანი, რომელთა კათლოგი დრო-გამოშვებით ქურნალშიდაც იბეჭდებ და მსურველთაც შეიძლება დაიბარონ რედაქციიდან.

რედაქტორ-გამომცემელი დეკ. დ. ლამბაშიძე,

Редакторъ-Издатель П. Д. Гамбашид.

სტამბა ქურნალის „მწყემსი“-ს რედაქციისა (დეკ. დ. ბ. ლამბაშიძის) ყვირილა საკუთარ სახლში.